

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра загальної та практичної психології Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
Спільна наукова лабораторія психології навчання Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка та Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України
Кафедра практичної психології Херсонського державного університету (Україна)
Кафедра соціальної педагогіки Інституту педагогіки
Жешівського університету (м. Жешів, Республіка Польща)
Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові
(м. Ченстохова, Республіка Польща)
Соціально-педагогічний факультет, кафедра соціальної роботи
Брестського державного університету
імені О.С.Пушкіна (м. Брест, Республіка Білорусь)
Інститут Едукології та соціальної роботи філософського факультету Пряшівського
університету (м. Пряшів, Словачка Республіка)
Кафедра психології, Білоруський державний університет
(м. Мінськ, Республіка Білорусь)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН

**МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 квітня 2020 року

**Кам'янець-Подільський – Київ – Херсон – Жешів – Ченстохова –
Брест – Пряшів – Мінськ, 2020**

Рецензенти:

Уршуля Груца-Мьонсік – доктор педагогічних наук, ад'юнкт, Жешівський університет, м. Жешів, Республіка Польща

Ж.П. Вірна – доктор психологічних наук, професор, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Редакційна колегія:

С.Д. Максименко, дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (головний редактор); **Л.А. Онуфрієва**, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри (відповідальний редактор); **Аркадіуш Мажец**, професор, доктор габілітований, Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові (Республіка Польща) (заступник відповідального редактора); **Марек Палюх**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, Жешівський університет (Республіка Польща) (заступник відповідального редактора); **Беата Анна Пехота**, доктор гуманітарних наук, Державна Вища школа заводова ім. С. Пігонія у м. Кросно, (м. Кросно, Республіка Польща) (заступник головного редактора); **О.А. Чеканська**, кандидат психологічних наук, доцент (відповідальний секретар); **І.О. Фурманов**, доктор психологічних наук, професор, Білоруський державний університет (Республіка Білорусь); **Н.В. Білінська**, кандидат психологічних наук, доцент, Брестський державний університет імені О.С. Пушкіна (Республіка Білорусь); **О.І. Медведська**, кандидат психологічних наук, доцент, Брестський державний університет імені О.С. Пушкіна (Республіка Білорусь); **Беата Балогова**, професор, доктор габілітований, Пряшівський університет (Словацька Республіка); **В.І. Шебанова**, доктор психологічних наук, професор, Херсонський державний університет; **Н.І. Тавровецька**, кандидат психологічних наук, доцент, Херсонський державний університет; **Л.М. Воєвідко**, кандидат педагогічних наук, доцент; **І.Л. Рудзевич**, кандидат психологічних наук, доцент; **О.В. Гудима**, кандидат психологічних наук, доцент; **В.І. Співак**, кандидат психологічних наук, доцент; **Н.М. Гончарук**, кандидат психологічних наук, доцент; **Н.Є. Гоцуляк**, кандидат психологічних наук, доцент; **Н.С. Славіна**, кандидат психологічних наук, доцент; **Р.Т. Сімко**, кандидат психологічних наук.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради

*Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 2 від 26 лютого 2020 р.)*

А 43 Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин, 23 квітня 2020 р.: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2020. 144 с. – Укр., рос., польс., англ.

У матеріалах XII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин» окреслено найбільш актуальні проблеми сучасної психології, представлено широкий спектр наукових розробок вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі психології; здійснено аналіз проблем, умов і труднощів психічного розвитку, вікових та індивідуальних особливостей становлення особистості та психології навчання.

Матеріали учасників конференції адресуються професійним психологам, докторантам, аспірантам і здобувачам вищої освіти, усім тим, хто цікавиться сучасним станом розвитку психологічної науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

УДК 159.923(061)

Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин

та гігієнічних процедур. Діти, виховані тваринами чи позбавлені людського спілкування, – на думку В. Семиченко, практично втрачають орієнтири для життя в соціумі, не можуть імплантуватися в «цивілізацію». В процесі спілкування під впливом оточення відбувається не тільки оволодіння світом людської культури, розвиток довільності психічних процесів, але й формуються більш глобальні складові психічного життя людини: її самооцінка, усвідомлення свого «Я» та усвідомлення своєї тотожності із людством, засвоюються прийоми протиставлення себе як єдиного цілого іншим людям, напрацьовуються критерії відношення до них (Рудзевич, 2016).

Висновки. Інтенсивний розвиток самосвідомості і почуття власної гідності, етичний пошук, знаходження свого місця у світі людей – все це обумовлює потребу в активному спілкуванні як механізмі соціалізації. Соціалізація є вагомим механізмом входження особи в соціум, її формування та виконання нею різноманітних соціальних ролей і набуття статусів та є двостороннім процесом, де особистість з одного боку, засвоює культуру суспільства, з іншого – ділиться з ним своєю індивідуальною культурою. Одним із основних механізмів соціалізації є спілкування, оскільки саме в ньому відбувається не лише взаємообмін культур, але також перевіряється рівень засвоєння особистістю соціальних стандартів.

Список використаних джерел

1. Рудзевич І.Л. Роль спілкування у соціалізації особистості. *Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи на пошану професора А.І.Шинкарюка та до 100-річчя заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 12 жовтня 2016 р. : Матеріали II Круглого столу з міжнародною участю / за ред. Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2016. С.71–73.*

А.Ю. Ульянова

*преподаватель кафедры социальной работы учреждения образования «Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина»,
Брест, Республика Беларусь*

ПРОБЛЕМА РАЗВИТИЯ ПОНЯТИЙНОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ

В общей системе развития личности особая роль уделяется развитию мышления, поскольку оно является уникальной функциональной системой психологических механизмов, которая обеспечивает не только познание мира, но и ориентировку человека в

различных сферах общественной жизнедеятельности на всех возрастных этапах.

В работах ученых (Б.Г. Ананьев, Дж. Брунер, А.В. Брушлинский, Л.М. Веккер, Х. Вернер, Л.С. Выготский, В.В. Давыдов, Ж. Пиаже и др.) значительное внимание уделено особой роли понятийного мышления в структуре интеллекта, рассматривается способность к понятийному отражению как высшей стадии интеллектуального развития. Мысль, выраженная в понятии, считается одним из наиболее эффективных познавательных инструментов.

Наиболее развернутые и концептуальные обоснования проблемы понятийного мышления были отражены в трудах Л.С. Выготского. Природу понятийного мышления по своему психологическому устройству он определял как психологическую систему. При этом указывал, что формирование понятийного мышления как психологической системы играет решающую роль в структуре индивидуального интеллекта. Понятийное мышление, согласно Л.С. Выготскому, обеспечивает также новый тип понимания объективного мира, возможность понимания других людей и обеспечивает готовность к пониманию самого себя.

Л.М. Веккер понятийное мышление рассматривает как высший уровень организации познавательной сферы человека. М.А. Холодная отмечает, что по мере формирования понятийного мышления происходит не только перестройка между отдельными познавательными функциями, но и наблюдается изменение природы каждой отдельной познавательной функции. Формирование понятий связано с коренной перестройкой интеллектуальной деятельности, обеспечивая тем самым новый уровень познавательного взаимодействия личности с окружающей действительностью. Кроме того, сформированность понятийных структур оказывает прямое влияние на становление механизмов саморегуляции психической деятельности, что происходит за счет формирования способности к осознанному и произвольному контролю поведения и деятельности.

Обобщая взгляды ученых на природу развития мышления, в том числе и понятийного, можно выделить ряд подходов:

1. Мышление рассматривается как объективный природный процесс, который в своем развитии последовательно проходит через возрастные стадии и фазы (Ж. Пиаже, Б.Г. Ананьев).

2. В процессе психического развития роль значимых изменений отводится не психическим функциям, а перестройке связей и отношений этих функций между собой. Ведущая роль в формировании межфункциональных связей отводится именно мышлению. В то же время, изменяя другие психические функции, мышление изменяется само (Л.С. Выготский).

3. На развитие мышления определенное воздействие оказывает обучение.

Экспериментально доказанное еще в научной школе В.В. Давыдова и Д.Б. Эльконина влияние специально организованной учебной деятельности на формирование теоретического мышления младших школьников поставило ряд проблем, которые остаются открытыми для изучения в различные возрастные периоды и в настоящее время. Среди них проблема связи отдельных учебных действий с различными компонентами теоретического мышления и связи этих компонентов с особенностями усваиваемых теоретических знаний, механизмы реального влияния учебной деятельности на развитие познавательных процессов и мышления обучающихся, а также уточнение представлений о субъекте учебной деятельности и о его сознании.

Актуальность данной проблематики подтверждается наличием очевидных противоречий между требованиями, предъявляемыми УВО к уровню знаний и общей подготовки выпускников средних общеобразовательных школ и реальной степенью их психологической готовности к обучению в УВО, уровнем развития их интеллектуальных структур. Преподаватели УВО Республики Беларусь считают, что современные учащиеся гораздо менее способны к обучению, чем еще десятилетие назад. Как показывает практика, учреждение общего среднего образования не производит «готового» студента. Учебная деятельность первокурсников сопровождается значительными затруднениями общеучебного характера: у ряда студентов проявляется недостаточный уровень сформированности умений в осуществлении важных мыслительных операций, связанных с классификацией явлений, выделением главного и второстепенного в содержании изучаемого материала. Наличие данных затруднений приводит не только к снижению мотивации учения студентов, но и к снижению общей успеваемости.

Таким образом, очевидным фактом является наличие неблагополучия, которое состоит в том, что переход к научному мышлению до сих пор не осознан как специфическая задача управления учением в высшей школе.

Выводы. Представленные данные еще раз подтверждают, что существует необходимость в выявлении и внедрении наиболее эффективных форм организации учебной деятельности в УВО, что будет способствовать не только реорганизации всей познавательной сферы учащихся, но и окажет влияние на развитие личности в целом: «Совершенствовать, учить самого себя, пишет В.В. Давыдов, – это значит строить отношения с самим собой, как с “другими”’: вчера думавшим не так, как сегодня, умевшим меньше, недопонимавшим того, что сегодня стало понятно...».